

تولکین جیله ورتیتی ایشیتانبول

سنهك آبونہ سی
۱۰۰ غروش
.....
پوستہ اجرتی
۱۰ غروشدر

نسخہ سی
۱۰ غروش
.....
پوستہ اجرتی
۴۰ بارہدر

شہر امانتی محمد عسکری

شہر امانتی طرفندہ آمدہ بر نشر اولنور

صافی : ۳۹

تقریر ثانی ۱۹۲۷

سنہ : ۴

اوجوز مسکن و «سیتہ ژاردہن» احتیاجی

وبالخاصہ (قروزو) و (مولہوز) دہکی فابریقالر مستخدمین و عملہ سینک احتیاجینہ کردہ ائی تلقین ایدیش «عملہ قصہ لری» ندہ اسکانلری تأمین دوشونجه سیندن ظهور ایتشدہ ؛ بوقصہ لرمقہ تبرستانہ بریتلہ دوشونولش خیس شیلر دہ کلدہر ، بونلردہ حفظ صحت قواعدی تطبیق ودانما عملہ لک موجودیت مادیہ و معنویہ سی شر الطیک اصلاحی آرانیہ ؛ بورلرغدو ملبوسات قونوپہ رانیفلری ، دیسانسہر ، حمایتہ اطفال ، ولادخانہ ، کتبخانہ ، اجتماع سالونلری ، الی آخرہ مؤسسات ایلہ مجهز ددرلر . اولجہ بوعملہ قصہ لری محشکر لک الیندہ اعظمی تمتع و منفعت جاب ایتک فلاکتیہ معروض ایدیلر ...»

«بوندن درحال بر منفعت اقتصادی و مالی بر تمتع استحصالی ملاحظہ سی ایکجی درجہ دہ قائلش و هدف مقصود ہرشدن اول شہر لک قدرت مالیہ سی ضعیف اولان خالقینی بشیل قیرلرہ و تمیز ہواہیہ جلب و جذب ایتک ، وازدحامی اسکی محلہ لک باصیق و پیتی مسکنلربندن چیقارمق اولمشدر . ایش یالکیز قاریقایہ لزومی اولان آدامارک ، برکنار دہ اسکانیلہ ، الہ ایدیلہ سیندن عبارت دہ کلدہر ؛ باندک شہر ایچیندہ کی طرز اقامت مسالہ سیدر ؛ کذلک

ہرشدن اول ک مبرم احتیاجلری تعقیب و قطعین مجبوریتی قارشیندہ آوروپا حکومتلری و بلدیہ لری نیک ایلک باقیشلری و دوشونجه لری ، اوجوز مسکن یاتق و «سیتہ ژاردہن» اسمینی ویردکاری باغچہ لی قصبہ یاخود باغچہ قصبہ سی بنا ایتک اولیور .

اوجوز مسکن وجودہ کتیر مک احتیاجی اور تا صنف ایلہ عملہ صنفیک جهان حربی تحریکاتینہ و کجیم بہالینی دردینہ قارشی سفالتدن صیاتی و مدنیت نامہ حمایتہ سیندن چقمشدر .

فی الحقیقہ ملی حیات ورفاہک جزؤ فرد لری تشکیل ایدہن ژوتسز عاملہ لری مسکن و ماواجہ مشقتدن قورنارمق ایچون شہر ادازلری جوق حمت و اخلاص صاحبی اولقلہ اثبات اہایت ایتلیدرلر .

«سیتہ ژاردہن» دہ ینہ نتیجہ اعتبار ایلہ عینی مقصدی تعقیب ایدیلور .

«شہر جیلک» کتاہز دہ بوکا دائر شو فقرہ لہ تصادفی ایتدک :

«بو - سیتہ ژاردہن - طرز اسکانی اون دوقوزنجی قرن واسطیندہ فرانسه نیک بویوک صنایع مرکز لری

[۵]، «آمانیاده مساکن انشائی شرکتی [۶]، ینه مساکن (هولاندا) (سیتهازاردنلر [المانیا و بلجیقا [۷]، مواد و اخباراتی بختودرلر. بونکه برابر بو خصوصده داهامقصدل معلومات ایدنك ایستنه‌نیدیکي صورتده یوقاریده بعض فقره‌لری عیناً نقل ایستدیکمز «شهرچیلک» اثرینك ایکینجی جلدینه مراجعت ایدیلیدر، اونك زسملر قسمینده مختلف یرلرده کی «سیتهازاردن» لرك مکمل وپك کوزدل پلانلری ده کورولور.

داهامقصدل معلومات ایدنك دیوروز، چونکه حکومت جایله، شهر امانلری وبلدیله مقاملری بوسالیه ایلله علاقه‌دار اولدجه ایشك هرجهتینی تدقیق آرزوسینی ده برقمده خبر اوله‌رق مشاهده ایدجکمز. بوخصوصده الك مهم وضعیتی افاده واحتوا ایدن شهرلرمر «آنقره»، استانبول وازمیردر.

محل و منسوبیت مادیه‌سی اعتباریله مجموعه‌مرن بوخنده بالخاصه استانبول شهریله اشتغال ایده‌جکدر. استانبولک یالکیز نفوس، وسعت و جسامت دکل، صنایع و تجارت مرکزلکی اعتباریله ده قطعاً اهامال ایدیله‌مه‌جك خصوصاتی وارددر.

صوکر، شهرک الک مهم پارچلری یاغیزلر تحریب ایتمش و مسکن جزئیسی مسألہ‌سی اوزاچه برماضیدنبری استانبولک موجب سقالتی اولمشدر. داهام صوکر شهرک هوا و منظره‌جه الکتمناز نقطه‌لری و مثلاً جاملیجه‌جهتلی بودفه «اسکدار-قیصقل» ترامواینه مر و منها اولوق حیثیتیه شهرک توسع واسکان شرائطی اوزده‌رینه مؤثر یکی وضعیتلر احداینه نامزددرلر.

«۲۸ تشرین اول ۱۹۲۷ تحریر نفوسی» نك بزه ایلک معلومات اولوق اوزده‌ر و ردیکي نفوس مقداری (۶۹۹,۶۰۲) متعاقب نوع وجسملریله بوتون مسکنلرك عددی، دکان، خان، اوتل، بانسیون، فابریقا، آتلیه خلاصه بنالوعیدن نه‌واره‌ه هپسینك مقداری ده

«سیتهازاردن» لرداهاشموللی بر فکر و تعمیر ایلله اوجوز مساکن تأسیس وانشائی، الکزیاده صنایع محیطلری، انسانیت پرورانه آثار و خدمات آرزولری، بلدیله وولایتلری، شهرلر وولایتلرده بوسایلان محیطلره حکومت طرفینن معاونت ایدیلن جمعیت عمومیلر معنویاتی دائماً مشغول ایدن برمسالهدر.

«... بو موجودیت، کوچوک بر شهر ده‌کلسه سیله، هر حالده مکمل برقصه‌جق، یاخود منتظم برشهر محله‌سیدر، یعنی فکری قججی محیط و حیاینه کوتوردهن بر کوی، بر قریه دکلر؛ چونکه (سیتهازاردن)، شهر یاخود شهر ملحق اهالیسیه مخصوصدر، بونلرك ایثی مطلقاً یا شهرده، یاخود شهری احاطه ایدن قابرقه‌لردهدر. بو اهاالی منحصر آمله صنفیدن دکلدرلر، بوک اورتا صنف مأمورین و مستخدمین ایلله بوبوک مأمورلر و هزر و معرفت منسوبیتی ایلله صنعتکارلرده داخلدر. [۱]

*:

یوقاری به نقل ایستدیکمز بحث پارچلری بزه بو خصوصده بک آجیق و اطرافلی بر فکر و برمه کافیدر. بو نوع انشآت و بالخاصه فرانسه وایتالیاده اوجوز مساکن وجوده کتیرمک دوشونجه‌لری و تشبیلری غربک الک معظم مسائل اجتماعیه وبلدیله‌سندن بری اولمشدر.

بوک دائر «شهرلر بین الملل برلکی جمعی» نك آیلوق مجموعه‌سینی دائماً مهم خبرلر و احوالی معلومات ایلله تزیین ایدن «نابلت» لردن مجموعه‌مرک مختلف صایبلرینه درج ایستدیکمز ماده‌لری خاطره کتیر برز. بونلر (هولانده) مساکن، اسقوچیاده مساکن، ایتالیاده مساکن ایچون معاونت مالیه [۲]، (نورووچده امانت حسایینه انشآت، فرانسه‌ده اوجوز مساکن [۳]، ایتالیاده «سیتهازاردن» [۴] (چکوسلاواقیوا ایتالیاده مساکن

[۱] استانبول شهر امانی تشریفاتیدن «شهرچیلک» عنوانی اثرک ایکینجی قسیمی - صفحه ۶۶ و ۶۷ -

[۲] شهر امانی مجموعه‌سی، صافی ۲۳ صفحه ۴۵۹ و ۴۶۰

[۳] صافی ۲۷ صفحه ۱۵۲

[۴] صافی ۲۹، صفحه ۲۸۹

[۵] صافی ۳۶، صفحه ۷۴۳

[۶] صافی ۳۷، صفحه ۱۱۰

[۷] صافی ۳۷، صفحه ۱۱۰ و ۱۱۲ -

مرفه اولان بجه عالیه وار که یانغین یوزبندن دوجار اولدقلری ضرر و خرابی بیلمکه اون بش بکرمی سندر تلافی ایدمه یوک امیدسن بر حالده حالا کرا مؤلرینده دولاشمقدن بیقمش و بونکه برابر بونوک بربر و تحمل ایله عرصه سینی بینه محافظه اتمشدر. بوعرصه لک بناسیده بر چاره بولونورسه هم اونلر قورتولاجق هم بلدیله فائده کوره جکدر .

اونلر بر چوق شیدن ، یعنی ایجار انصافسنلیندن یم سیارلق ویا کوچمه لکدن ، عالیه رئیسک وفایله چولوق چوجوغی مکانسنر فالارق بریشان یتشمکدن معنویاتی اکثریا تزلزله دوجار اولمقدن ، مستقبل تعمیر واعمار آرزو ووظیفه سینی برینه کتیرتمک نقصانیدن قورتولامازلر . فطرت بشرک بوگونکی تکمله کوره حیاتی کوزلاشدیرمک وقیمتیه متناسب بر طاقم عطایای مدنییه صاحب اتمک کبی لذائذیدن محروم قالانلردن ترقیات حاضررق تعقیب غیرتبی ده آرامغه وایسته مک پک حقمر بوقدر . چونکه بویه یاشایانلر هیچ بر واسطه یه مالک ده کلدرلر دیمکدر . همده ، بر چوق امشالیته تصادف ایدیلدیکی وجهله فردی تشبیلر واونراشمه لرله بوکون هیچ بر احتیاجی دفع اتمک ممکن اولاماز ، اولسه بیه پک ناقصدر وطویلو بارلاره متوقفدر . هله مأمورلر مستخدملر ایچون بوقتی غیر معین بر مدله قبالیدر .

آوروپا ذهنیتی بونی بیلدیکی وملککنیتی بر حس تقویه دوشوندیکی ایچون چاره لرینی ده آرامقدن هیچ بر کون خالی قالبور . مثلاً متوسط کرامی مساکنه « اوجوز مسکن قانون » نک تشمیلی ایچون بر فرانسز مبعوث مهم بر تقریر وریور واونده ، دماغ وفکرله چالیشانلره ، از معاشلی متقاعدلره ، حرب اتمشلره ، چوجوقلی اولان کنج مؤلیرله ، اقراسات فالضی یوزده دورت یاقیق ومسکنکده کر بهاسینی ، اومسکنک مستأجری وعینی زمانده تقصیل صاحی اولانه ائد یوزده شوقادار حصه بدلیک بشده ایکی مقداری اعتبارله

بیلدیره جکدر . ایسته اووقت استانبول کرک اقامت کرک ایش ساحه لرینده کی طاراق ، آتاق ، بریشاناق ، صحتسزک ، یازه قیشقه قارشی حفظ صحت محرومیتلری ایله ، مرفه اولمایان ایش کوچ صاحب لرنک کیدوب گنکده ضایع استکلری وقت و محکومی بولوندقلری یورغونلق ، شهرک داغیقاقیه متناسب اولمایان مناقله وساطتده کی کفایتسزک ، صوسزلق ، هواسزلق ، نظامتسزک ، محله لر تشکیل ایدن ویرانه وخرابه لرله اطرافینده کی توز ، جامورته دیرلری ، مکتب چوجوقلرنک ایچریده ودیشاریده دوجار اولدقلری سکون ویا حرکت اطرادسنلری برزرر - اولانجه تحت و محرومیتله اورتابه دوکوله جک ؛ بو ۷۰۰ بیک نفوسک اقلیتی تشکیل ایدن زنکین واورتا حالیدن راز یوکسه کجه صنفیدن ماعدا بلکده یاربم میلوئی کچن « بورزووا » ، اصناف و « عمله » کتله عظیمه سینک نهوده ، سوقاقده ، تراموایده ، واپورده ، خلاصه هربرده وهرآنده معروض اولاکلیدی بیک نوردلو مشکلاتک زمانمز و مدیتمز هیچ یاراشمایان وعادتا ملی حیاتی رنجیده وتهید ایدن مسکن وایش بری نقصانلری زده دهشت وبره جکدر . بوسایدیقمز نقصانلر وحتی فقدانلر حیاتیمز اوقادار صارمش و بوتون سکتمیه اوقادار ساری ومستولی بر حال آشدیر که بوندن زنکین ومرفه دیدیکمز صنف لریله بعضاً تمامیه قورتولاماز . اونلرده بوکوچلکلر و نقصانلری هیچ ده کسه کونده برایکی ساعت - واپور ویا شمندوفرده ، یاخود آوروپائی اولمایان برایش یاخود مجبوری زیارت برینده - حس ایددرلر . بوعومی راحتسزلق یاخود بقصولغی ، دینه بیلیرم که عددی بیک کیشیه بلکده وارامایان ، اکثریتی آوروپائی ، اغنیایک غیری هرکس ، موقعی وقدرت مالییه سی نستینده آز ویا چوق ، مطلقا حس ایددر .

*.

استانبول شهری بر چوق سبیلر واحتیاجلاردن دولانی اوجوز مساکن ویا « سینه ژاردهن » لره مالک اوطه نی عادتا بر حیات مسأله سی تاقی ایددر . وقبله

نه چوق یانغین برلری بوجکله ، ظلمتاره ، سرسریله جولانکده اولمشدر ! نه کوزل هوالی ، کوزل منظرلی تپلر ، بایرنر ، افقار ، بوم بوشر ، برمحشر افاض اولمشدر ! دیمک که بو شهرک قطعاً « آقونومی » یاراسی یوقدر . یعنی سنه لک قازانچیندن هیچ برپارا آرند بره میورددر . فرانسزلر کی بو مملکتک « یوک جورانی » یوقدر [*] . ومادم که کلیریندن برشی صاقلامه یور ، اونک عالمه سی ایچون استقبال قازا کلقددر . چونکه « تأمین استقبال ایکی قازانوب بریمکه اولور » دیشلرددر .

صوکر تاشکلات یاخود تشکیلات قدیمه اعتبارله استانبولک تحاف برحات خصوصیه سی ده اورددر که اوده بو شهرده کی قازانچ اصحابینک برقم عظیمینک بارالری بو شهرده بیراقایان ، مملکتلریسه کونده رن و چونکه بورایه تجارت ایچون کیش اولان طشره لیلردرلر . بو حال ، مثلاً فرانسه دده واقعدر : ذکی ، فعال برکنج ولایتین یارسه کلیر ، اوردده اون سنه چالشی ، بالفرض یوز بیک فرانق قازانیر ، صوکر مسقطر آسینه کیده ، اوردده برابراد ، برملک ایدینر ؛ صوکر یا اوردده کلیر ، یاخود آسینی تأمین ایش اولق قوتیله ینه چیقاراق بوینه اوغراشیر ، چالشی و اکثریتله موفق اولور .

استانبول ایچون بو حال واقع اولقله برابر کندیه یعنی شهره فائده سی یوقدر . خصوصاً زمانمزدده کیم بهالیانی و حواچ ضروره ده بیله ئولچوسز کیدمن احتکار ایله مسکرات و توتونک غیری مواد انحصارلری هر هانکی برصنق آقونومی طریقله راز پارا صاحی اولارق ئو بایدیر ماسینه امکان بیراقامشددر .

بو احواله نظراً استانبولک مسکن بحرانی ، ایجار یوکسه کلکی ، یانغین برلری ، مسکنک صهی و اقتصادی احتیاجات شکل قدیمی ، الی نهایه بویه قالاچق و شهر هیچ برانکشاف کوسترده میه جکدر .

[*] فرانسه ده خاصه کویلو و تصبه اهالیسندن ایشی و صنعتکار صغری قادینلرنک اسکی چوراب ووغینه آثارق بیرکدیر دکری اوفق آقونومی زلری .

حسابی و تقویضی ایستور . دیگر بر مملکتده مکتبلر و معارف منطقه سینک خصوصیتی دوشولده رک خوجار و طلبه نک راحتجه اسکانی و قولایجه تحصیل و تدریسه دواملری ایچون سینه زارده نلر ، تراموایلر ، تسخین و تنویر قولایقلری یایلیدور . اوده طرفده بنا مالزمه سی اوجوز لائق ایچون علمک ، صنعتک ترقیاتیندن استعانه ایدیلده رک مثلاً ایکی متخصص ، تضییق و تقویه ایدیش صاندن لوحه لری دهمیر تلای واوزری چیتمو و آلجی صیوالی اولارق بناری دلدورمق ایچون تجربه یایور و بونده موفق اولیور . بو طرز و بوماده صیغای و صوغوی ناقل اولماق مزجی اعتبارله فائده لی کورولیور . بر باشقه آدم ایجه (به تون) ک اوجوز مساکن انشآتینده استعمالی دوشونه رک یوک برفیات فرقی بولیور ، چونکه بزجده چوق مهم اولان آل امکیندن چوق استفاده ایدور . بو مالزمه ک مواد اصلیه سی : دهمیر جروفی ، « اسقوری » ، جاقیل و برده اوج مترویه ۱۵۰ کیلو اعتبارله صهی « یورتلاند » چیمتوسیدر دیور [*] و بونی مملکتمزدده هیچ کیمسه ایشتمه یور و قاله آلیور . فن اوباغز بونلری تعقیب اتمه یور .

بز کندی یاغمزله قاورونقدن - خصوصاً بلدییه ایشلریسه - داهما تماماً قورتولامادق . بو قورتولوشه مانع اولانلریسه بزازیز . بوکا دیشاریدن کیمسه قاریشایور ؛ فقط بوتون همت و غیری ده - هر رده اولدانی کی - بزه یوکه تیور .

دیگر بر نظریه کوره بر شهری اعمار ایچون اولاشهر سکنه سینک قدرت مالیه سی تزییده چالیشمالی ، یعنی اول امرده هر هانکی بر صورتله اوکا برشی قازاندر بوب بعده اوقازانچدن یاریم شی آلمالیدر . اگر بو طرز زمانه محتاج ایه پروغرامینی یایوب ، ایشی تقسیطه یاغلاوب ، دولتک معاونت نقدیه ویا کفالت نقدیه سی و تادیاتک مدتلره تقسیمی صورتیه شهر اجرا آینه معین ، معلوم ، واضح و صریح بر جریان و برملیدر ؛ و بونک پروغرامینی یاغمالیدر .

[*] شهرامای شوعه سی - صافی ۲۸ ، صیفه ۲۱۴ -

تثبت واجرا شکینه وامکانینه کلنجه :

اوجوز مساکنه یاخود « سینه زاردهن » لره صوک
درجه ده احتیاج تحقّق ایتدکن صوکرا بونلرک میدانه
چیماسینی امکان دائره سینه قویاجق اولان قوت یاخود
مقام ویاخود مؤسسه ، هیچ شهسز ، شهرله ولایت ،
یعنی اماتله اداره خصوصیه اولاجقدر .

اوجوز مساکنه یاخود سینه زاردهن ده امین برکوشه
اشد احتیاج ایله محتاج اولانلر ایسه هیچ شهسز عالمه
ساجی مامورلر و مستخدمارله صنعتکار وایشچی طاقدیر .
استانبولک فاتح یاخود طوب قانی ، آلتی مرمر ،
ویاخود داها اول لاله لی ایله یکی قانی آزاسی ورده
« مصطفی کمال پاشا جاده سی » نك ایکی طرفی بوتشیلره
حاضر لائش برلردر . غازی پاشا جاده سی اساساً اوتهدنبری
شهرک مسکن یعنی اقامتگاه اتخاذ ایدلش اولان قسمینده
بولوندینی ایچون اوکوزدل وکنیش اولدینی قادار
وضعیت اعتباریه ده پک مهم اولان دامارک کذرکاهینی
اعمار ، انجق خصوصی مسکن و آپارتمانلرکی اقامت
بنالری یا مقبله اولاجقدر .

بونلرک زوملی وشیان حرمت اثر ایچون شهر اداره سینک
یاردیمی ملی مؤسسات مالیه نك حصه دارانی ، آوروپاده
چوق بویوک وچوق خبرلی ایشلر کورهن « اوجوز مساکن
انشاآت شرکتلری » نك مشر همتلرینی ابدال ایده بیایرلر .
محلی اداره لر ویا بلدی لره بو خصوصیه کی قدرت
و تاثیرلری چوق بویوکدر . پارس شهر اماتی اوجوز
مساکن انشا آتی شرکتلرینه ، شهرک سوپرونتورلریندن
طوغلا اعمال ایده رک بونلری مال اولدینی بهایه ویرمک کی
تسهلاتده بولومشدر .

اسکدار طرفلرینده مساکن ویا سینه زاردهن انشاسی
حالینده بوکا اورانک یکی تراموای شرکتی ده یاردیم
ایده بیایر . خلاصه بویولده متعدد بوللر و مالی چاره لر
بولق قابلدیر . شهرک بوتوبولو اعمارات ایله مظهر اولاجنی
فواندی و سکنه سینک استقبالینه دوغرو آچیلایق اولان
عمران و راحت افقلری هر حالده شایان دقت واهمیت
برشهر انقلابی اولسه کرکدر .

علی سعاد

